

واکاوی تاثیر روشهای آموزشی بر اختلالات خواندن دانش آموزان ابتدایی

سیدعلی حسینی
کارشناس ارشد علوم تربیتی
آموزگار پایه چهارم استان همدان
Seyedali136110@gmail.com

چکیده

مشکلات خواندن از اساسی ترین مشکلاتی است که کودکان با نارساییهای ویژه یادگیری با آن مواجه هستند، زیرا کودکی که نمی تواند بخواند شانس بسیار کمی جهت موفقیت تحصیلی در مدرسه دارد. بنابراین هدف از پژوهش حاضر واکاوی تاثیر روشهای آموزشی بر اختلالات خواندن دانش آموزان ابتدایی است. روش پژوهش توصیفی و جزء تحقیقات مروری است که در این راستا از مطالعات کتابخانه ای و تحقیقات پیشین برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. بررسی مطالعات انجام شده نشان داد که بین اختلال خواندن و دیگر اختلالات به ظاهر مجزا (مانند اختلال نقص توجه و تمرکز، بیش فعالی و اختلالات حرکتی و ...) چالش های مهمی وجود دارد و اینکه هرچند اختلال خواندن می تواند ناشی از موارد گوناگون باشد اما قابل شناسایی و درمان است و نباید این اختلال یادگیری را در زمره ی کم ذهنی یا عقب ماندگی قرار داد چراکه با راهکارهایی علمی و عملی به شکلی شایان می توان اختلال های مورد نظر را برطرف ساخت. قابل ذکر است که مربیان و معلمان آموزش استثنائی باید خود نیز در این زمینه آموزش و مهارتهای لازم را دیده باشند تا با داشتن تخصص و دانش مورد نیاز، در راستای رفع نواقص یادگیری و موفقیت تحصیلی دانش آموزان قدم بردارند.

واژگان کلیدی: اختلال خواندن، نارساخوانی، روش درمانی، دانش آموز

مقدمه

اختلال های یادگیری از اختلال های شایع دوران کودکی و شایع ترین اختلال یادگیری، اختلال است. اختلال خواندن در چهارمین تجدید نظر طبقه بندی تشخیصی و آماری اختلال خواندن های روانی (انجمن روانشناسی آمریکا) به این صورت تعریف شده است: پیشرفت در زمینه خواندن بر پایه آزمون میزان شده انفرادی با در نظر گرفتن سن، هوش و آموزش متناسب با سن، بطور چشم گیری پایین تر از سطح مورد نظر است. کودکانی که نمی توانند بخوانند، خودپنداره مثبت و رشد عزت نفس را از دست می دهند و این امر مشکلات روانی و رفتاری را برای آنها در پی دارد. از این رو موسسه سلامت کودک و رشد انسان شکست در خواندن را نه تنها نشانه مسائل آموزشی می داند بلکه آنها را بخشی از موضوع سلامت و رفاه کلی دانش آموزان می شمرد (رحیمیان و صادقی، 1385)

مشکلات خواندن اغلب با ADHD و اختلال رفتاری همراه است و همپوشانی خانوادگی آن مورد بررسی قرار گرفته است که نشان داد اوتیسم، اختلال وسواس اجباری، بی اشتهایی عصبی، اسکیزوفرنی، اختلال دو قطبی، افسردگی، جنایت خشونت آمیز و غیر خشونت آمیز در افرادی که مشکلات خواندن دارند در بین آنها و خواهر برادرانشان وجود دارد. (سدروف و همکاران، 2017).

بیان مساله

مشکل خواندن باید از نارساخوانی تفکیک شود. مشکل خواندن واژه ای است فراگیر که هر فردی به هر شکلی دچار خواندن باشد در این حوزه قرار دارد (کورک عقب مانده ی ذهنی، کودک دچار مشکلات عاطفی-روانی حاد مانند وابستگی شدید به مادر و ترس از جدایی، کودک دچار مشکلات حسی، وجود مسائل فرهنگی مانند دو زبانی، وجود مشکلات اجتماعی-اقتصادی، عدم آموزش کامل و مناسب به دلایلی مانند جنگ، زلزله، شغل پدر و...) حتما باید در پرونده گیری، سوالات مربوط به این موارد از والدین پرسیده شود تا مشخص شود که مشکل خواندن کودک ناشی از کدام مورد بوده است.

نارساخوانی رشدی: اختلالی که بطور خاص و چشمگیر در یادگیری مهارت های خواندن، نوشتن و یا هجی کردن ایجاد می شود و خود نارساخوان بطور معناداری زیر سطح هوش (سن عقلی) و سن تقویمی اش و میزان آموزشی که دیده، می خواند و مینویسد. مشکل خواندن و نوشتن نباید به دلیل مشکلات هوشی، حسی-حرکتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی یا آموزشی ایجاد شده باشد. (رادفر و همکاران، 1395).

ضرورت تحقیق

اختلال خواندن یکی از مشکلات یادگیری مهم است که تأثیر زیادی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارد. روش های آموزشی مختلف می توانند تأثیر مستقیمی بر بهبود این اختلال داشته باشند. در ادامه به بررسی تأثیر روش های آموزشی بر اختلال خواندن می پردازیم.

لازم به ذکر است تحقیقاتی ارتباط بین اختلال خواندن و یادگیری ریاضیات را بررسی کرده اند، در درجه اول بر روی نارساخوانی متمرکز شده است که به رمزگشایی آهسته و کارآمد به دلیل نقص های زمینه ای در فرایندهای واج شناسی اشاره دارد و اینکه اختلال در پردازش واژگان نشان داد که بر روی محاسبات ریاضی تأثیر میگذارد. (سیگل و همکاران، 2010).

نشانه های اختلال در خواندن

مهارت های پایه

1-مشکل در یادگیری رنگ ها و نام واژه ها

2-نداشتن تسلط کافی بر ارتباط صدا و واژه ها

3-ضعف در انجام تکالیف آوایی

4-وجود مشکل در بخاطر سپردن مفاهیم پایه ریاضی (جباری، 1383)

ویژگی های اختلال خواندن

5-پایین بودن واژگان دیداری با توجه به سن

6-وجود سابقه اختلال خواندن در خانواده کودک

7-عدم روانی در خواندن شفاهی (کودک مکث های زیادی بین کلمات دارد)

- 8-عدم تمرکز و توجه
- 9-بی رغبتی در خواندن
- 10-همواره در رمزگشایی مشکل دارد
- 11-آنچه را چند لحظه پیش با صدای بلند خوانده، نمی تواند بفهمد
- 12-ضعف در سلاست کلامی
- 13-سرعت پایین خواندن
- 14-پس و پیش خواند کلمات
- 15-جابجایی پی در پی واژه هایی که از لحاظ ظاهری مشابهند مثل بار به جای مار (بنی هاشمی و غلام زاده، 1388)

اهداف و سوالات تحقیق

- تاثیر ملزمان بر اختلالات خواندن دانش آموزان ابتدایی
- تاثیر والدین بر اختلالات خواندن دانش آموزان ابتدایی
- تاثیر عوامل ژنتیکی (وراثت) بر خواندن دانش آموزان ابتدایی

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

تشخیص نارساخوانی

برای تشخیص نارسا خوانی حداقل باید چند ماه از شروع مدرسه گذشته باشد، در ماه اول، دوم یا سوم مدرسه نمی توان نارساخوانی را تشخیص داد. می توان از طریق ارزیابی برخی مهارتها از جمله تقطیع هجایی، افرادی را که احتمال دارد نارساخوان شوند در سنین قبل از مدرسه یا ماههای اول مدرسه شناسایی کرد و اگر کودک بطور معناداری 11-9 ماه (در سنین پایین تر) و 24-18 ماه (در سنین بالاتر)، پایین تر یا عقب تر از همسالانش در توانایی خواندن و نوشتن باشد به او برچسب نارساخوان می زنیم (نادری و نراقی، 1390)

سبب شناسی

در زمینه علت شناسی اختلال خواندن پزشکان، روانپزشکان، روانشناسان و متخصصان حوزه تعلیم و تربیت هر یک دیدگاه خاصی را مطرح می کنند. مانند پزشکان و روان پزشکان عوامل ژنتیکی و یا ضایعات عصبی را مطرح می کنند و یا روانشناسان وجود اختلال در فرایند آموزش خواندن و عدم تسلط جانبی نیمکره های مغز را منشا نارساخوانی می دانند و حال آنکه متخصصان تربیتی بدون اینکه به علت خارجی اشاره کنند بر روش های ترمیمی و درمانی اختلال خواندن تاکید دارند. اگرچه برخی عوامل از جمله ضایعات خفیف مغزی، تسلط جانبی نیمکره های مغزی، چپ دستی یا راست دستی، چپ چشمی یا راست چشمی و کم وزنی هنگام تولد، مسمومیت های غذایی و حساسیت های شیمیایی در ارتباط با علت شناسی نارساخوانی مطرح است و لی تحقیقات و مطالعات چنین علائمی را بصورت قطعی اثبات نکرده است (بنی هاشمی و غلام زاده، 1388).

هوش و نارساخوانی

اکثر کودکان نارساخوان مشکلات هوشی ندارند. عقب ماندگان ذهنی که مشکل خواندن دارند اما در سطح سن عقلی شان می خوانند، نارساخوان نیستند بلکه ضعیف خوان هستند.

ضعیف خوان، زیر سن تقویمی اما همپایه سن عقلی اش می خواند.

نارساخوان، زیر سن عقلی و تقویمی اش می خواند. (رادفر و همکاران، 1395).

نوع تحقیق و جامعه آماری

تحقیق مروری از نوع کتابخانه ای می باشد جامعه آماری دانش آموزان ابتدای پایه چهارم مدرسه شهید جلالوند استان همدان شهرستان نهاوند می باشد

یافته ها:

در درمان اختلال خواندن و نوشتن می توان از دو رویکرد بهره برد. رویکرد سستی و رویکرد عصب روان شناختی. در درمان از نوع اول به علامت ها پرداخته می شود و با درمان علامت، سعی در رفع مشکل کودک برمی آیند. مثلاً کودک در دیکته نویسی ضعیف است به دلیل کمبود حافظه شنیداری، در نتیجه تمریناتی در جهت افزایش زمان و گنجایش حافظه شنیداری وی انجام می شود. این روش توسط مراکز و افراد زیادی انجام می شود. اما روش شناختی و مدل محور به درمان آسیب می پردازد. به تاین صورت که آسیب فرد طبق مدل ارزیابی شده و بر آن اساس درمان انجام میشود. نتیجه آن که با آن رفع آسیب مشکلات فرد نیز برطرف می شوند. این درمان تخصصی است و توسط افراد مجرب باید انجام شود.

مهمترین رویکردهای آموزش خواندن

1- رویکرد مبتنی بر رمزگشایی

2- رویکرد مبتنی بر درک معنا

3- مختلط

مولفه های خواندن

1- رمزگشایی

2- درک مطلب تحت الفظی

3- استنباط معنا

4- تحلیل ساختاری

موارد مهم در آموزش خواندن

1- رابطه حرف و صدا

2- بازشناسی کلمه

3- رمزگشایی

4- روانی کلامی

5- درک مطلب

6- آگاهی واجی

7- روانی خواندن

روانی خواندن یعنی توانایی خواندن متن با سرعت و دقت مناسب است.

مولفه های آموزش روانی خواندن متعدّدند: افزایش توانایی بازشناسی خودکار کلمه ها، توجه به علائم متن، پاراگراف بندی مناسب متن.

ارزیابی روانی خواندن

3-2 متن ناآشنا

مدت زمان ارزیابی: 1 تا 3 دقیقه

اگر دانش آموز نتوانست ظرف 3 ثانیه کلمه ای را بخواند آن را تلفظ کنید.

انواع خطاها: تلفظ نادرست، وارونه کردن کلمات، حذف کلمه، مکث بیش از 3 ثانیه

افزودن کلمه به متن، اصلاح کلمه و تکرار آن در موارد خطا بشمار نمی آیند.

چگونگی خواندن (کلمه به کلمه یا متصل) توجه به علائم متن، مکث های مکرر و نحوه شروع خواندن: این موارد خطا نیستند ولی برای بررسی دقیق تر بکار می روند.

راهنمادهای بهبود خواندن

- خواندن متن با صدای بلند

- تکرار

-خواندن گروهی (رادفر و همکاران، 1395).

روشهای آموزشی مؤثر بر اختلال خواندن:

1. روش فونیکس

- استفاده از روش فونیکس کمک می کند تا دانش آموزان مهارت خواندن با تمرکز بر ارتباط حروف و صداها را یاد بگیرند.
- این روش بهبود قابل ملاحظه ای در خواندن و تشخیص کلمات دارد.

2. آموزش چندحسی

- استفاده از روش های آموزشی که از چند حس برای یادگیری استفاده می کنند، می تواند به دانش آموزان با اختلال خواندن کمک کند.
- این روش می تواند با استفاده از حواس بینایی، شنوایی و حرکتی بهبود یادگیری خواندن را ارتقا دهد.

3. آموزش تکنولوژی محور

- استفاده از فناوری های مدرن برای آموزش و یادگیری می تواند به دانش آموزان با اختلال خواندن کمک کند.
- نرم افزارها و اپلیکیشن هایی که طراحی شده اند تا مهارت های خواندن را تقویت کنند، می توانند مؤثر باشند.

درمان

کار تیمی در نارسا خوانی

1- گفتار درمانگر

2- کار درمانگر

3- روانشناس

4- پتومتریست

تشخیص اختلال خواندن

- تشخیص اختلال خواندن می تواند از طریق مشاوره تحصیلی و ارزیابی های تخصصی توسط متخصصین یادگیری انجام شود.
- شناخت دقیق این اختلال می تواند بهترین اقدامات آموزشی برای دانش آموزان را تضمین کند.

راهکارهای آموزشی مؤثر

- ارائه تمرین های متنوع و تنوع بخش برای تقویت مهارت خواندن.
- فراهم کردن محیط های آموزشی تحریک کننده و تطبیق پذیر برای دانش آموزان با اختلال خواندن.

نقش معلمان و والدین

- آموزش به معلمان و والدین در خصوص شناخت و مدیریت اختلال خواندن.
- همکاری فعال معلمان و والدین با یکدیگر و با متخصصین یادگیری برای ارائه حمایت مناسب به دانش آموزان.

تأثیر محیط آموزشی

- طراحی محیط های آموزشی مناسب برای دانش آموزان با اختلال خواندن.
- استفاده از فناوری های تعلیمی و ابزارهای تعلیمی مناسب برای حمایت از فرایند یادگیری این دسته از دانش آموزان.

تأثیر موسیقی بر اختلال خواندن

- برخی تحقیقات نشان داده که استفاده از موسیقی می تواند بهبود یادگیری و مهارت های خواندن دانش آموزان با اختلال خواندن را تسریع دهد.

تأثیر ورزش بر اختلال خواندن

- ورزش های منظم می توانند به دانش آموزان با اختلال خواندن کمک کنند تا تمرکز و توجه خود را بهبود بخشند که این موضوع می تواند در یادگیری خواندن مؤثر باشد.

پیشنهادهات

برخی از راهکارهای آموزشی برای افزایش مهارت خواندن دانش آموزان ابتدایی عبارتند از:

- کار با قطعات کوتاه تر و شمرده تر
- تمرین و تکرار شمرده خواندن
- فراهم کردن متون مختلف جذاب
- آموزش مهارت های روان خوانی
- بازشناسی دیداری عناصر زبانی و درک معنای آنها

این روش های آموزشی می توانند بهبود مهارت خواندن دانش آموزان ابتدایی را تسریع بخشند و به آنها کمک کنند تا با اعتماد به نفس بیشتری متون را خوانده و درک کنند

نتیجه گیری

مهارت خواندن یکی از مهارت های پایه و اساسی برای زندگی روزمره و پیشرفت در زمینه ی تحصیلی و شخصی ست که تمام ابعاد زندگی فرد را تحت الشعاع قرار می دهد (تبریزی، 1393) نتایج نشان داد که برای تشخیص اختلال خواندن می بایست چندین فاکتور مهم (بررسی پرونده خانوادگی، توجه و تمرکز، مهارت های حرکتی و ...) را همزمان مورد بررسی و سنجش قرار داد تا علت اختلال بوجود آمده شناخته شود تا در راستای درمان آن بتوان گام برداشت.

چرا که تمامی مطالعات نشان می دهد که این اختلال قابل درمان است. آموزگاران و حتی والدین اگر به دانش و صبر و شکیبایی لازم مجهز باشند، قادرند این اختلال را رفع کنند ، حتی ممکن است بسیاری از اینگونه دانش آموزان در زمینه های متعدد پیشرفت چشمگیری دست یابند. همچون افرادی مانند آلبرت انیشتن، توماس ادیسون، آگوست رودی، لئوناردو داوینچی، بتهون، هانس کریستین آندرسون همه از جمله نوابغی بودند که اختلال خواندن داشته اند. (تبریزی، 1393)

روش های آموزشی مختلف می توانند تأثیر مستقیمی بر بهبود اختلال خواندن داشته باشند. ترکیب روش های فونیکس، چندحسی و تکنولوژی محور می تواند به دانش آموزان با اختلال خواندن کمک کند تا مهارت های خواندن خود را بهبود بخشند.

ترکیب راهکارهای آموزشی متنوع و همکاری فعال محیط آموزشی، معلمان و والدین می تواند به دانش آموزان با اختلال خواندن کمک کند تا بهترین پتانسیل یادگیری خود را بیابند و بهبود یابند.

منابع

- جباری، سوسن، 1391، اختلالات عاطفی و ناتوانی های یادگیری در مدارس ابتدائی، شیراز، انتشارات بخشایش.
- تبریزی، مصطفی، 1393، اختلالات خواندن، تهران، انتشارات فرا روان.
- رحیمیان، اسحاق. صادقی، احمد، 1390، نشریه روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، دوره دوم، شماره 12.
- مرادی، سپیده، 1393، مجله تعلیم و تربیت استثنائی، ماهیت و طبقه بندی اختلالات خواندن، سال چهارم، شماره 3.
- غلام زاده صفار، حسین. بنی هاشمی، سید عبدالله، 1392، آموزش و پرورش کودکان استثنائی، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور.
- نادری، عزت الله و سیف نراقی، مریم، 1389، اختلالات یادگیری، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- رادفر، فرهاد. نجاتی، وحید. فتح آبادی، جلیل و لایق، هدی، 1395، تأیید تمرینات تقویت توجه بر عملکرد حافظه کاری و مولفه های خواندن دانش آموزان نارساخوان، مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مازندران، شماره 142.

•Vukovic, R ., Lesaux, N & Siegel, L)2010(. The mathematics skill of children with reading difficulties.

•Cederiof, M., Maughan, B., Lorsson, H., onofrio, B & plomin, R. (2017). Reading problems and major mental disorders

•